

Baat bij een regionale aanpak

Onderwijsbehoefte van (hoog)begaafde kinderen

slo 16

Hoogbegaafde kinderen hebben het op de basisschool vaak moeilijker dan gedacht. Daarom werkt PCBO Apeldoorn met een begeleidingsprogramma op maat. Conclusie na vier jaar: voor een kleine groep is een aparte onderwijsvoorziening nodig, maar veel kinderen zijn al enorm geholpen met goede begeleiding in de klas.

Buiten is het ijsig koud. Binnen, in het gebouw waar de Apeldoornse PlusSchool is gehuisvest, zit Jelmer (10) vrolijk achter de computer. Niets wijst erop dat hij vijf minuten geleden nog grote moeite had te accepteren dat buitenspelen er echt niet in zit vandaag. "Er zijn nog wel dalen, maar hij klimt er sneller uit", zegt coördinator Yvonne Janssen in de gang tegen Jelmers moeder. Het positieve nieuws bevestigt wat Carin Braad en haar man thuis merken: het gaat langzaam beter met hun zoon. En dat was hard nodig, want Jelmer was al een hele tijd depressief en op school deed hij steeds minder. Vanwege die afnemende resultaten dacht de school niet aan begaafdheid. Uiteindelijk klopten Jelmers ouders zelf maar aan bij het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek in Nijmegen. Daar werd duidelijk dat

p >

> slo programmalijn
> diversiteit in het leerplan

De programmalijn 'diversiteit in het leerplan' heeft als doel om - binnen gemeenschappelijke leerplankaders - recht te doen aan de diversiteit in de leerlingpopulatie.

het beeld vertekend wordt doordat Jelmer de lat ongelooflijk hoog legt. En dat hij wel degelijk erg intelligent is. Uiteindelijk kwam Jelmer terecht op de PlusSchool Apeldoorn, een dagvoorziening voor meer- en hoogbegaafde kinderen die elders in de regio geen passend onderwijs kunnen vinden.

Filosofie

“... en de móóiste kerstboom, die kun je niet zien.” Juf slaat het boek dicht dat zij met de negen jongens en meisjes van de middenbouw heeft gelezen als introductie op het halfuurtje filosofie. Even blijft het stil. “Geen enkele kerstboom kan de mooiste zijn”, zegt Boris dan. “Want ieder jaar komt er weer een nieuwe mooiste boom.” “De mooiste boom zie je alleen in je gedachten”, stelt Luna. Oscar knikt: “En het gaat niet om de takken maar om de versiering. Om de lichtjes, dat zijn wij, de mensen.” Dat brengt Roemer op een nieuwe gedachte. “De lichtjes in een kerstboom geven de stroom aan elkaar door. Niet één lichtje gebruikt alle stroom. Iedereen moet wat overlaten voor anderen.”

Terwijl de kinderen verder filosoferen, vertelt coördinator Yvonne Janssen over de start van deze school, bijna vier jaar geleden. De PlusSchool van PCBO was een van de eerste vormen van dagonderwijs voor meer- en hoogbegaafde kinderen in Nederland. Bijzonder was dat de school niet op zich staat, maar deel uitmaakt van een breed verrijkingprogramma. Stap een is BasisPlus: op alle scholen aandacht en aanbod voor de begaafde leerling in de klas (waarbij ook de groepsleerkracht en het team worden begeleid). Dat is echter niet voor alle leerlingen genoeg. Stap twee is BasisPlus in combinatie met een dagdeel in de bovenschoolse PlusKlas. Daar wordt gewerkt aan sociaal-emotionele vaardigheden en leerstrategieën en is er ruimte voor de ontmoeting met andere getalenteerde leerlingen. Is ook dat niet genoeg, dan volgde tot voor kort stap drie: aanmelding bij de PlusSchool.

Tot voor kort, want er staan grote veranderingen voor de deur. Er is onvoldoende structurele financiering om het PlusProgramma in zijn geheel te laten voortbestaan. De PlusSchool gaat verdwijnen.

“De nood bij een bepaalde groep leerlingen is echter onverminderd groot”, zegt Janssen. “Een beperkt aantal leerlingen kwam hier puur voor de uitdaging. Maar bij veel kinderen was meer aan de hand. Een deel worstelt met sociaal-emotionele beschadigingen. Er zijn kinderen bij die op de basisschool nooit begrepen zijn. Die niets meer uitvoerden, niet meer naar school wilden, niet meer konden slapen of zelfs: wilden leven. Een ander deel is ‘twice exceptional’. Leerlingen met een buitengewone intelligentie én een probleem. Denk aan een gebrek aan ‘executieve vaardigheden’ zoals ordenen en plannen, dyslexie, een stoornis in het autistisch spectrum. Het etiket is minder belangrijk dan het besef dat er meer aan de hand is, en dat het kind gerichte hulp nodig heeft. Hardnekkig onderpresteren

“Er zijn kinderen bij die niet meer naar school wilden, niet meer konden slapen of zelfs: wilden leven.”

is meer regel dan uitzondering. Bij deze groep kinderen valt het minder snel op omdat ze met hun intelligentie veel compenseren. Maar de worsteling is net zo groot.”

Profielscholen

Bij de omvorming van de PlusSchool moet er voor deze leerlingen – en andere kinderen zoals zij – een goed alternatief komen. Dat vond onder meer een groep bezorgde ouders, die zich verenigde in een stichting. De afgelopen maanden zaten zij meermalen om tafel met PCBO.

Inmiddels ligt er een nieuw concept waarin iedereen zich kan vinden. Alle 28 basisscholen van het PCBO blijven (hoog)begaafde leerlingen een BasisPlusprogramma bieden. Hoe de ondersteuning aan de groepsleerkrachten eruit gaat zien, is nog onzeker. Wel is duidelijk dat scholen ervaring en expertise kunnen blijven uitwisselen in een Kwaliteitskring hoogbegaafdheid. Die is namelijk een groot succes gebleken: 24 van de 28 PCBO-scholen doen mee.

Leerlingen die meer nodig hebben, kunnen voortaan terecht op een van de scholen met het zorgprofiel begaafdheid. Vijf PCBO-scholen willen deze rol gaan vervullen. Zij streven naar een netwerk met profielscholen van andere besturen in de regio Apeldoorn. Het zijn deze profielscholen die het merendeel van de huidige PlusSchoolleerlingen gaan opvangen. Althans, de leerlingen van wie de leerkrachten denken dat zij met goede opvang wel in het regulier onderwijs verder kunnen.

17 slo

Yvonne Janssen

Er is echter ook een kleine groep zorgleerlingen die het daar niet redt. Yvonne Janssen typeert hen als leerlingen die 'het wel kunnen, maar echt niet weten hoe', met alle wanhoop en frustratie van dien. Experts schatten dat het gaat om 5 tot 10 procent van alle hoogbegaafde leerlingen. Voor deze doelgroep zou PCBO samen met andere besturen in en rond Apeldoorn graag een regionale zorgvoorziening in het leven roepen. Maar hoe is deze doelgroep te definiëren? Welk aanbod en welke begeleiding is nodig? Deze vragen heeft PCBO namens de Apeldoornse besturen in een 'veldaanvraag' voorgelegd aan SLO. Deze aanvraag is gehonoreerd en sinds 1 januari onderzoekt SLO samen met PCBO wat nodig is voor deze leerlingen en voor de leerkrachten die hen moeten signaleren en begeleiden. Het doel is een voor alle partijen plausibele oplossing binnen het netwerk van scholen. De randvoorwaarden, zoals betaalbare financiering en benodigde deskundigheid, maken het een uitdagend vraagstuk.

Luister naar ouders

Wat blijft, is dat veruit de meeste hoogbegaafde kinderen in 'gewone' klassen op 'gewone' scholen zitten. "Getallen zijn betrekkelijk, maar om een indruk te geven: als je kijkt naar een IQ boven de 130, gaat het

zelden tegen. Ouders willen meestal maar twee dingen: dat het goed gaat met hun kind en dat de school tegemoetkomt aan de onderwijsbehoefte: Passend Onderwijs dus."

Maar ja, hoe doe je dat? Bij PCBO pleiten ze voor een handelingsgerichte diagnostiek. Geen etiketjes plakken, maar kijken wat een kind nodig heeft en dat bieden. Eigenlijk gaat het erom, de invalshoek hoogbegaafdheid mee te nemen op de manier zoals dat ook met leerproblemen gebeurt; de 1-zorgroute in de praktijk. Dat betekent bijvoorbeeld dat in leerlingbesprekingen óók de goed presterende leerlingen aan bod komen. En dat bij de intake in de kleutergroepen óók de mogelijkheid van een ontwikkelingsvoorsprong wordt meegenomen.

Binnen ieder schoolconcept is het mogelijk om hoogbegaafde leerlingen passend onderwijs te bieden, zegt Janssen. "Wel is het belangrijk met beleidskeuzes aan te sluiten bij de bestaande visie. Wanneer er bijvoorbeeld klassikaal en programmagericht les wordt gegeven, is het niet raadzaam om te kiezen voor open, vraaggestuurde samenwerkingsopdrachten als verrijking. Het leerstofaanbod en de wijze van begeleiden moeten aansluiten bij de dagelijkse praktijk van de leerkracht."

Algemene uitgangspunten zijn dat er veel aandacht moet zijn voor instructie en feedback (juist slimme kinderen hebben vaak niet goed leren leren) en dat het materiaal op niveau moet zijn. "Het gebeurt nogal eens dat een kind alleen materiaal mag kiezen dat hoort bij zijn groep", zegt Cramer. "Maar wat is er mis mee als een kind van 4 jaar puzzels van 50 of 100 stukjes wil maken? Het doel van onderwijs is dat kinderen iets leren." Blijf ouders als partners zien, adviseren Cramer en Janssen tot slot. "Ouders kennen hun kind als geen ander. Wil je een begaafd kind goede begeleiding bieden, beperk je dan niet tot de tienminutengesprekken, maar ga één keer in de zes weken even met de ouders om tafel zitten om de aanpak door te spreken. Het is simpel, maar het helpt echt."

slo 18

"Zeggen ouders dat hun kind zich verveelt, denk dan niet: daar heb je weer zo'n ouder die denkt dat alleen zijn kind bijzonder is."

om twee tot drie leerlingen op de honderd, en dan hebben we de leerlingen die tussen de 120 en 130 zitten nog niet meegerekend", zegt intern begeleider Miranda Cramer van de PlusSchool. Ze worden echter lang niet altijd herkend, mede doordat ze nogal eens onderpresteren en dus geen hoge cijfers halen. Om de bekendheid met (hoog)begaafdheid bij leerkrachten te vergroten, bundelt het Landelijk Informatiepunt (Hoog)begaafdheid Primair Onderwijs deskundigheid, informatie en praktische instrumenten.

Ook bij het PlusProgramma in Apeldoorn is inmiddels heel wat deskundigheid aanwezig. De ervaring daar leert dat het loont om goed naar ouders te luisteren. "Zeggen ouders dat hun kind zich verveelt, denk dan niet: daar heb je weer zo'n ouder die denkt dat alleen zijn kind bijzonder is", zegt Cramer. "Wij komen dat

Op www.hoogbegaafdheid.slo.nl, de vernieuwde site van het Landelijk Informatiepunt (Hoog)begaafdheid Primair Onderwijs, zijn diverse praktische instrumenten te vinden. Onder andere een checklist met aandachtspunten voor het opstellen, implementeren en vastleggen van beleid en een voorbeeldbeleidsplan.

Wilt u meer informatie over de initiatieven in Apeldoorn, kijk dan op de website: www.plusprogramma.pcboapeldoorn.nl.